

BÁC HỒ VÀ NHỮNG BÔNG HOA HUỆ

HỒ NGỌC DIỆP

Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh Quảng Bình

Thưở sinh thời, Bác Hồ thường có những cuộc đi thăm, đi thực tế để tìm hiểu đời sống đa dạng của nhân dân, cán bộ, công nhân, bộ đội. Qua đó nắm bắt đầy đủ mọi vấn đề trong đời sống xã hội của nhân dân. Đồng thời cũng để đáp ứng sở nguyện về đời sống sinh hoạt đa dạng của mình.

Được Bộ Chính trị chấp nhận và Bộ Công an đảm nhận mà trực tiếp là Cục Cảnh vệ (nay là Bộ Tư lệnh Cảnh vệ) bảo vệ, Bác Hồ đã thực hiện một cuộc đi thăm chợ tết Đồng Xuân - Bắc Qua, khu thương mại sầm uất tấp nập, nhộn nhịp nhất ở Hà Nội, sáng 30 tết niên năm Quý Mão (1963) và Giáp Thìn (1964).

Để cuộc đi suôn sẻ, Bác được các đồng chí bảo vệ hóa trang như là một ông già người địa phương đi văn chợ tết. Bác đeo kính trắng, mắt tròn, gọng kính nhỏ, kiểu kính lão của các cụ đồ nho thường dùng. Bác mặc bộ quần áo vải cũ, màu gụ đã bạc và khoác chiếc áo mưa vải bạt có vài chỗ đã sờn, cổ quàng chiếc khăn len màu tối, quấn nhiều vòng để vừa ấm cổ, vừa che bớt chòm râu, tạo dáng cho khuôn mặt bớt giống Bác, đầu đội mũ cát trắng, chân mang tất màu cỏ úa, đi đôi dép cao su màu đen.

Hóa trang như vậy để người khác khó nhận ra Bác. Nếu có người phát hiện ra Bác thì rất dễ người đó sẽ tiến tới chào hỏi, rồi mọi người ùa theo, khiến phiên chợ sẽ nháo nhác, ồn ào...

Trực tiếp “đi chợ” với Bác là đồng chí Phan Văn Xoàn (Sau này là thiếu tướng, Tư lệnh Bộ Tư lệnh Cảnh vệ) và đồng chí Phan Đình (vệ sĩ trực tiếp). Bác Hồ đóng vai bố, đồng chí Phan Văn Xoàn đóng vai con, đồng chí Phan Đình đóng vai cháu.

Khoảng 9 giờ sáng, xe ô tô đưa “gia đình Bác” theo đường Phan Đình Phùng đến phố

Hàng Đậu, rẽ qua phố Hàng Khoai rồi dừng lại. Từ đó, đoàn “gia đình Bác” tự đi bộ vào khu chợ.

Đi đầu trước một quãng là đồng chí Phan Văn Xoàn “con trai Bác”. Đi sau là đồng chí Phan Đình “cháu trai Bác” cầm cái làn, trong làn đã có mấy loại rau, củ. Dòng người vào chợ tấp nập. Ai cũng chăm chú đi và ngắm hàng, trả giá, mua hàng. Không ai hay biết lúc này có “gia đình Bác” đang đi chợ tết.

Đáng lẽ, theo hành trình đã vạch lúc ở nhà, “gia đình Bác” đi thẳng vào chợ Đồng Xuân ngay. Nhưng mới đến chợ Bắc Qua (một phố chợ nhỏ phía ngoài chợ Đồng Xuân), thấy cảnh nhộn nhịp, tấp nập người mua kẻ bán ở chỗ đầu chợ Bắc Qua, Bác thư lại ngắm nhìn. Một lúc sau, Bác thư thả rẽ trái sang phía chợ Bắc Qua. Lo cho công việc bảo vệ, đồng chí Xoàn liền gọi lớn: “Bố ơi, đi đường này cơ mà, đường ấy chật lắm, không đi được đâu bố ạ!”, và đưa tay chỉ lối vào chợ Đồng Xuân cho Bác. Bác quay lại, mỉm cười: “Bố con ta vào đây chút đã”. Thế là “con” và “cháu” của Bác phải nghe, đi theo đề nghị của Bác.

Chứng kiến cảnh mua bán nhộn nhịp, tấp nập sôi động diễn ra ở khu chợ Bắc Qua, Bác Hồ dạo một lúc, tươi cười vui vẻ rồi mới theo bảo vệ của mình vào tiếp chợ Đồng Xuân.

Vào trong chợ, Bác đi chậm lại, có lúc dừng hồi lâu trước một số quầy hàng tạp hóa, đồ dùng gia đình, quần áo may sẵn và cửa hàng thực phẩm của mậu dịch quốc doanh thời bao cấp để biết giá cả và thấy sức mua sắm của người dân. Trong chợ Đồng Xuân cũng chật ních người đi mua sắm và cả người đi xem cảnh chợ tết Thủ đô, đôi lúc có người trong đám đông chen chúc lỡ chạm phải người Bác,

họ quay sang ôn tồn lễ phép xin lỗi. Bác gật đầu độ lượng và cười đáp lại. Trong khi đó đồng chí Xoàn lảng vảng gần đấy, còn đồng chí Đinh xách chiếc làn mây kê kê bên cạnh Bác như hai ông cháu sợ lạc nhau.

Sau một hồi quan sát trong chợ, đồng chí Xoàn mời Bác sang thăm các quầy bán hoa tươi cạnh đó. Cả một dãy hàng hoa rực rỡ sắc màu các loại hoa tết Hà Nội và các miền quê đưa về. Cạnh các quầy hoa là mấy cụ đồ nho áo dài the, khăn xếp đen, đeo mực kính, ngồi chấm phá những câu đối bằng mực tàu trên những khổ giấy đỏ dài, nhiều người đi chợ đứng xem xung quanh. Sau một chốc, Bác rảo bước tới một quầy hàng bán hoa huệ gần đấy. Như có ý định trước, Bác ngồi xổm xuống chọn một bó huệ rất đẹp, đưa lên ngắm nhìn tỏ vẻ rất vừa ý, rồi hỏi chị hàng hoa:

- Chị ơi, bó huệ này bao nhiêu hờ chị?

- Dạ thưa cụ, 5 hào!

Lúc này đồng chí Đinh đứng sát ngay sau lưng Bác. Thấy Bác ngồi đây hơi lâu nên sợ bị lộ, vì Bác trực tiếp trao đổi mua bán, e rằng những người tinh ý sẽ phát hiện ra Bác, nên đồng chí Xoàn bước vội tới nói với Bác: “Bố để con mua cho”, rồi mặc cả bó hoa huệ giá hai hào. Sở dĩ lúc ấy vệ sĩ của Bác trả với giá thấp như vậy cốt để chị hàng hoa không bán, rồi lấy cớ mời Bác đi về cho an toàn. Khi nghe chị hàng hoa trả lời không thể bán được, Bác liền đứng dậy, một thoáng nhìn theo bó hoa huệ như luyến tiếc rồi đi ngay. Ra chợ được một quãng đến chỗ vắng, Bác quay lại nói nhỏ với đồng chí Xoàn: “Chú trả như vậy thì đi chợ cả ngày cũng chẳng mua được gì” và trên gương mặt phúc hậu của Người thoáng lộ nét trầm lặng.

Khi kể lại chuyện này cho các nhà báo, thiếu tướng Phan Văn Xoàn đượm buồn, ân hận vì sự việc ấy. Bởi sau này, ông mới được biết chuyện Bác Hồ có mối quan hệ thân thiện với một cô gái có tên loại hoa này, cô là Lê Thị Huệ, học trò cũ của cụ Nguyễn Sinh Sắc (thân

sinh Bác), con gái của một người bạn đồng liêu của cụ, khi Bác đang học tại Trường Quốc học Huế. Cả hai đều mất mẹ. Sự đồng cảm đó khiến hai người xích lại gần nhau hơn. Có thể vì thế mà tình yêu thầm lặng đã đến với hai người.

Khi vua Thành Thái bị đi đày, nhiều quan lại liên quan hoặc bị bắt hoặc huyền chức. Cha của Lê Thị Huệ cũng nằm trong số đó. Nguyễn Tất Thành (tên Bác lúc đi học, được cha đặt cho) và Lê Thị Huệ phải chia tay, không một lời hẹn ước. Trước khi theo con tàu buôn của Pháp để xuất dương tìm đường cứu nước cho dân tộc, Bác Hồ trong lần vào Sa Đéc thăm cha đang dạy học và bốc thuốc cứu chữa cho người nghèo tại đó. Có duy nhất một lần lên Sài Gòn tìm gặp Lê Thị Huệ đang làm thuê để kiếm sống tại đây. Sau cuộc gặp gỡ ngắn ngủi ấy, cho dù tình cảm giữa hai người đậm ấm hơn, nhưng vì lý tưởng cứu nước nên anh (Nguyễn Tất Thành) đã quyết ra đi vì lý tưởng. Chị Lê Thị Huệ kể từ đó xem mình như một Kiều Nguyệt Nga, thủy chung đợi chờ một Lục Vân Tiên trở về.

Bà Lê Thị Huệ ở Sài Gòn thường hay xuống Cao Lãnh, Sa Đéc để thăm cụ Nguyễn Sinh Sắc. Bà Lê Thị Huệ đã bịt khăn, để tang thay người con trai đang ở một chân trời nào đó khi cụ Nguyễn Sinh Sắc qua đời. Sau đó, không còn có tin tức gì nữa về Nguyễn Tất Thành, bà Huệ đã vào chùa đi tu cho đến ngày qua đời (năm 1980).

30 năm tìm đường cứu nước trở về rồi bề bộn trong sự nghiệp lãnh đạo Đảng và nhân dân giành độc lập, kháng chiến chống Pháp rồi kháng chiến chống Mỹ, Bác Hồ không còn có điều kiện gặp lại người con gái năm xưa nữa cho đến lúc qua đời (1969).

Vì thế, thuở bình sinh, Bác Hồ có một tình cảm rất lặng lẽ là thích ngắm nhìn những bông hoa huệ trắng.

Tác giả viết bài này kể ra những tình tiết trên cũng đã dựa vào những tư liệu mà cố anh

Bàn làm việc của Bác Hồ luôn tinh khiết những bông hoa huệ được cắm trong bình

Ảnh: **Đinh Đăng Định**

hùng lao động thời đổi mới, nhà thơ, nhà văn, nhà báo, nhà nghiên cứu Sơn Tùng, người được gần gũi những người thân và cả Bác nữa, khi còn sống tìm hiểu và công bố trên một số bài báo và tác phẩm nghiên cứu.

Nên chi, chiều 30 tết năm Quý Mão, Bác Hồ vẫn chợ tết Đồng Xuân (Hà Nội), ngồi xuống ngắm những bông hoa huệ của bà bán hoa huệ, theo lời kể của thiếu tướng Phan Văn Xoàn cho các nhà báo nghe, có lẽ lúc đó, tình cảm của Bác đang vô cùng xúc động.

Ngày 2/9/1970, đúng một năm sau ngày Bác mất, nhà thơ Tố Hữu làm bài thơ “Tuổi 25”, khi miêu tả sinh cảnh trong ngày ấy, đã thể hiện kín đáo nỗi niềm sâu lắng tình cảm ấy của Bác:

Hoa huệ trắng nở trong vườn, lặng lẽ
Nắng thu say buổi chín vàng cảnh...

Những người chăm sóc ngôi nhà sàn Bác ở trong Phủ Chủ tịch thường vẫn cắm hoa huệ trong lọ đặt trên bàn làm việc của Người như thuở Bác còn ngồi làm việc hàng ngày ở đây. Trong khu lăng mộ của Bác, những chiến sĩ bảo vệ lăng, luôn chăm sóc cho những bông hoa huệ tươi tắn.

Bác Hồ với hoa huệ, ôi! Hình ảnh diệu vợi làm sao! ■

Tài liệu tham khảo:

- Thơ Tố Hữu, Nxb Giáo dục, 1977.
- Bác Hồ thăm chợ tết Đồng Xuân, Bùi Đình Nguyên - Sự kiện và Nhân chứng, số 205, tháng 1/2011.
- Hồ Chí Minh với văn nghệ sĩ và Văn nghệ sĩ với Hồ Chí Minh, Nxb Hội Nhà văn, 2010.
- Một số bài viết của Sơn Tùng đăng trên báo Tiền Phong năm 1990.